

Տրոբեկան 10 բուր., վեց ամիսը՝ 6 բուրվի, երեք ամիսը 3 բ. 50 կոպ., ամիսը՝ (Խիֆիխում) 1 ռ., հասող 5 կ.: բաժանորդ ենգրում Խիֆիխում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցէն՝ Թիֆլիս, Րեդակցիա «Норъ-Даръ»
կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar»

Խմբագրությունը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Ճայտաբարություններն ընդունում են ամեն լեզուներով: Ճայտաբարությունների քառիկ 2 և, ըսկալման եր համար կոկնապատիկ:

ԲՈՎՆԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող. — Քարոզիչները
խնդրը
Քրտիկոն լուրերը:
Մեզ գրու՞մ են. — Սև քաղաքից: Դան-
ձավից: Ղազարից: Պետրգորսկից:
Նամակ խմագրաթեան:
Հայոց թատրոն:
Կ. Պուտի հայ թերթերից:
Մամուլի շուրջը:
Քաղաքական. — Թիւրքա: Անգ-
լիա: Ֆրանսիա: Գերմանիա: Միացեալ-
Նահանգներ: Վենեցուէլա:
Շնորհարար-ի հեռագրներ:
Տեղեկատու:
Յայտարարութիւններ:

ՔիՏիւ, 10 ղեկտամբերի 1902 թ.

ՔԱՐՈՂԻՉՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Քրիստոսի վարդապետութիւնը
չէր տարածուել և այնքան մեծ
ներգործութիւն չէր ունենալ հե-
թանոս աշխարհի վրայ, եթէ քա-
րոզիսներ—առաքեալներ չլինէին:

Ճնամարտ քրիստոնէական վարդապետութեան հիմքը ինքը Փրկիչն է, բայց այդ վարդապետութեան տարածողներին, ուսուցանողներին պէտք է մնժ և վճռական տեղ տալ քրիստոնէական վարդապետութիւն հաստատուելու գործում։ «Բարոյիչ-առաքեալների շնորհիւ միայն տարածուեց և հաստատուեց քրիստոնէութիւնը, և զարմանալի դիպումաճքով, հէնց առաջին և սկզբնական քարոզիչներն- առաքեալներն բոլորն էլ խօսքի շնորհը ունէին, իմանում էին իրենց լեզուի ճշտարարութեամբ, պարզ և հասկանալի ոճով՝ ներդրածն մտքերի վրայ։

Քրիստոնեական վարդապետության սկզբնական պատմությունն մեզ ցույց է տալիս, որ իւրաքանչիւր եկեղեցու հաստատությունն գործում քաղաքիչեւեռն նշանաւոր զործոններն են, առանց որոնց եկեղեցին կարող է թուլանալ, և որոշ հանգամանքներում իսպառ տկարանալ:

Մեր եկեղեցին բարոզություն
մեծ նշանակություն է տուել, և
որքան մեզ յայտնի է, մեր նշա-
նաւոր կաթողիկոսներն որոնք հո-
գուով և մտքով նուիրուած են ե-
լել Հայաստանեայց եկեղեցուն,
ս. Էջմիածնին, միշտ աշխատել
են պաշտօնել բարոզութիւնը
բարձր գիրքի մէջ:

Որդ մեր ժողովուրդը, որ ժամանակի և հանգամանքների շնորհիվ, առելի նիւթով է ապրում, բան հոգաւով, առելի կարիք ունի արթւուն հովիւների և շնորհալի բարոյգէշների, քանի որ ժամանակակից մարդկանց կեանքը հոսում է գայթակղութեան հովիտներով:

Քաղաքիչների խնդիրը մեր հոգևոր իշխանութեան համար հերթական ամենանշանաւոր խնդիրն էր մէկը պէտք է լինի, որ սպասում է իւր լազոյ լուծման:

ᠲᠦᠨᠨᠢᠨᠠᠨᠨᠢᠨᠢᠨᠢ

Գովկասի կառավարչապետ գննելա-
պիտանտ իշխան Գ. Ս. Գալիցիինը
գնկտեմբերի 8-ին ժամանել է Պետեր-
բուրգ:

— Ս. Էմվածնրց մեզ հեռագրում են, ղեկավարները 6 ից, որ գեր. Գեորգարքեպ. Սուրբնհանը ղեկավարները 1-ին տառցել է Վեհափառ Հայրապետի կոն-սպիլը և այս օրերը վարդապետում է Բարձրագոյնս իրեն յանձնուած թեմքը:

— Գիրակի ղեկտ. 8-ին վանքի ա-լազ եկեղեցու զրան մօտ կանգնեցրած դամբարանում հողին յանձնուեց Թիֆ-լիսում վախճանուած Աւետիք Դուլա-սանիկ մարմինը:

Ո. պատարագին ներկայ էր Վեհափառ Կաթողիկոսը. պատարագին է գեր. Գարեգին արքայազն Սաթուհեանը: Բացի քահանաներից ողջատեղում էին 8 վարդապետ՝ Կորյուն Դիոնիսյան, Յովհաննէս, Արսէն, Նյուշէ, Վահան, Սեւան, զվանայան Սարգսն եպիսկոպոսն և մի վարդապետ, և Թիֆլիսում զըտնուող Հուշու թեմական գպրանոցի տեսուչ Բնիկը:

Վեհափառի հրամանով բնիկ վար-
կապետը բեմ բարձրացաւ և խօսեց
ղամբանական, որ մեծ տպաւորութիւն
թողեց հոծ բազմութեան վրայ:

Ամենքը հարգանքով էին թէ ով է դաժ-
բանական իստող վարդապետը և մեծ
գոհությամբ էին յայտնում: Հասկանելի
է այդ հաստատությունների հետաքրքրու-
թիւնը. հայր Բենիկին քարոզիչ է, և
աւելի պետք է աչքի ընկնէ, քանի որ
մենք քարոզիչներ չունինք:

Հանդուրձաւ Աւետիսի Դուկասեանը
չունեցի էլ և մօտ 15—20 տարի է որ
Թիֆլիսում էր հառտատուէր:

Հանրգյուցեալը իւր աշխատութեամբ
բաւական խոշոր գումարի տէր էր դար
ձել և մի կտակով 131 հազար թուրքի
նոյնրեկէ ի բարեգործական նպատակով
ս. Ելմիամսին հեմարանին, վանքին, Ե-
րուսաղէմի ս. Յակոբ վանքին և այլն,
նոյնպէս և փորով՝ 6 հազար թուրքի իւր
Ելիատէր քահանայ՝ տէր Գիւտ Ադա-
նանին:

Գտակի մանրամասնությունը կը հրատարակենք, երբ կտակը բաց անեն և մեզ ուղարկին զբաղատենք: Մեզ ասացին սր կտակը դեռ չէ բացայտած:

Հանգիստացե՛ք Անտոնյա, Դուկատանը քնաբորոժեամբ կակուղ մարդ էր և բարի գործ կատարելու հակումն ունէր: Երբ նա 70-ական թուականներին Դերբնդում գործին առևտուրով չէր պաշարեալ, այն ժամանակ նա ատու էր, որ իւր ընդեր կարողութիւնը ինչքան էր ուր լինի, ազգին պիտի տայ:

Նա հաւատարմութիւն մնաց իւր ասածին: Օրինակը բարի է:

— Մեղի՞ ժամանի երկրաշարժի մասին մեզ հեռագրում են Մեդրկասպեան երկրամուրու Գրքակոդի կայարանից դեկտեմբերի 6-ին, «Կիկտեմբերի 3-ին, տասնօտանի ժամը 9-ին, երկրաշարժը հիմնովին կործանեց Մեղի՞ ժաման բաղաբը. փլեցան եկեղեցին, պոստատունը, աղբունի գանձարանը, զպրոցները, գործարանները. և բաղանիքները: Փլատակների քան մնացին տասնեակ ռուսներ, մի քանի հայիկը սարթեր. հայիկը փրկուեցան: Վնասները միլիոնների են հասնում: Ժողովուրդը սոգած է: Գահանջուած են զօրքեր, բժիշկներ, դեղաբայ, ուտեստի մթերքներ և վագոններ ժողովրդին տեղափոխելու համար: Երկաթուղու գլխի վիշտած է չորս վերստ տաղածութեան վրայ»:

ընկերություններ 2-րդ կարգի փոխառու-
ների ընդհանուր ժողովի ընտրելու հա-
մար 24 լիազոր առաջիկայ եռամսհակ
համար: Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտ-
րուելին հետեակը անձեւը. Բ. Զ. Աւ-
սիկոյիկեան, Ի. Մ. Ալիբախեան, իշխ.
Վ. Դ. Բահրութեան, իշխ. Ի. Մ. Բահ-
բութեան, Ս. Մ. Ենիկոյփեան, Ա. Տ.
Եղեգփոխեան, Գ. Գ. Կիրակոսեան, Վ.
Գ. Ղազարաբալեան, Ն. Գ. Դեօզլեյիս
Ա. Մ. Մամիլեան: Ի. Բ. Օրբէյի, Ա.
Ե. Պարսն-Մարգսեան, Ա. Ս. Փրալեան,
Ա. Ֆ. Ֆրիդտեան, Դ. Մ. Փուդինեան,
Ի. Ա. Սուլիսանով, իշխ. Զ. Ն. Սիդո-
մոնով-Էրիթով, Լ. Ֆ. Տիգրանեան,
իշխ. Վ. Մ. Թումանեան, Ա. Ի. Խա-
լատեան, Ֆ. Ա. Դիմաշովսկի, Գ. Զ.
Ենարալեան և Ա. Ս. Բեկզադով:

—Կայսրուհի Մարիա Ալեքսանդրովնայի անուն կոյրերի խնամակալ հոգաբարձու թեան Կոլկովսի ճիւղի խորհուրդը խնդրում է մեզ հրապարակել, որ առ 1 նոյեմբերի 1902 թ. Տիպիկ դրամարկզում կար 15,843 ռ. 69 կ., նոյեմբերի ընթացքում ստացուած է 349 ռ. 16 կ., ընդամենը 16,192 ռ. 85 կ., նայն ամսում ծախսուած է 1,165 ռ. 35 կ., առ 1 դեկտեմբերի մնում է 15,027 ռ. 50 կ.: Այդ պատճառով ի պահում է 1) պետական բանկի Թիֆլիսի բաժանմունքի խընայողական դրամարկզում 284 ռ., 2) սովետաբեր թղթերով ի պահում նայն տեղում— 3,000 ռ., 3) ընթացիկ հաշուով Թիֆլիսի տուկուրական բանկում—1,080 ռ. 14 կ. և Թիֆլիսի փխադարձ վարկի ընկերութեան մէջ—10,383 ռ. 24 կ. և 4) ճիւղի զբամարկզում առձեռն 280 ռ. 12 կ., ընդամենը 15,027 ռ. 50 կ.: —Ճիւղի տնտեսութարանում 1902 թ. նոյեմբերին կար նոր հիւանդ 411 հոգի և զբար ճին հիւանդների հետ միասին այցելել են 4,089 անգամ. նայն ժամանակամիջոցում կատարուած է 73 օգնամատակարար, որոնցից 24-ը դիւնութիւն և 49 երթեկ հիւանդների վրայ:

—Դեկտեմբերի 9-ին և 10-ին Թիֆլիսում չստացուեց Ռուսիայի պոստը ռազմա վիրավան ճանապարհը ձկնից փակուած լինելու պատճառով:

— Մեզ խնդրում են հրատարակել, որ արտիստիքական ընկերությունն զարգանա նշանակուած Թիֆլիսի հայուհեան բարեգործական ընկերութեան պարահանդէսը ժողանակ կիրակի, դեկտեմբերի 15-ին, տողի կունենայ շաբաթից ղեկտեմբերի 14-ին:

— Բարձրագույն շնորհում է, ինչպես հնարավորում են «Կովկաս» թերթին, ս. Վլադիմիրի 2-րդ աստիճանի շքանշանը՝ Գովկասեանի ցեղորական կոմիտեի նախագահ՝ զապտին խորհրդական՝ Հակիկին, ս. Անիայի 2-րդ աստիճանի շքանշանը Կովկասեան ցեղորական կոմիտեի առղամ ցեղոր Գարախանովին։

— Խմբագրություն ստացել է հետևեալ նորագոյն հրատարակութիւնները. 1) Մարտիմ Գործեր — «Ամայի դաշտում», Թարգմ. Մարգրի Մ. Խոսհակում, Ալեքսանդրապոլ, 1902 թ., էջ 31, գինն է 5 Կ., 2) Ռժ. Վառն Ռոճրեդին — «Նորածին երեխաների հիւանդութիւնները», Թիֆլիս, 1902 թ., էջ 27 գինն է 5 Կ., 3) Լորդ Լիստոն — «Գոմպէյի վերջին օրերը», Թարգմ. անվ. Գ. Միլլարայեան, հրատարակութիւն Զ. Գալոտեանի, Թիֆլիս, 1903 թ. (?), էջ 752, գինն է 1 ր. 50 Կ. 4) «Եկեղեցու և պետութեան յարաբերութիւնները», Ռուս. Թարգմ. Գևորգոս Տէր-Յարութիւնեան, Խմբագրութիւնմար Մ. Տիգրանեանի, Վաղարշապատ, 1902 թ., էջ 90, գինն է 30 Կ., 5) Բժ. Ա. Բու-

դուրեան—«Ուղեղի սիֆիլիս», Պետեր-
բուրգ, 1902 թ., էջ 85, գիրն է 20 կ.:

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

ՍԵՆ.ՔՈՂԱՄԱՐԻՑ. —Գեղեկ. 6-ին երեկոյան Սև-քաղաքի ժողովրդական առու-ղիաորդայում առաջին անգամ կայացաւ տեղական սիրողների երաժշտական-ըմբռնողական երեկոյթ, որը բաղկացած էր երեք մասով։ Առաջին և եր-րորդ մասում պ. Զանազարեանցի առաջնորդութեամբ սիրողները ներուշ-նակ նուտուրմ էին թափի, սագի, չուլի, դափի, թմբուկի, ֆլէյտի և եռանկի-ւն տնային գանաղան ժողովրդական եր-գեր։ Գէորգ էր ստել, որ երաժշտու-թեան բաժինն աչող անցաւ, մինչև անգամ խումբը մի քանի անգամ կրկնեց «Քոյիդ բարձը» «Շոյ նազաիի» և «Ջան դուլում» ժողովրդական երգերը։ Սուր-դուրադողները աչքի էին ընկնում պ. Զարարեանի, որ նուագեց թմբուկ վրայ «Սիգան» պարով. եղանակը, և պ. Առա-քելեան, որ նոյնպէս թմբուկ վրայ «Չար-գան» պարով. եղանակը, երկու պա-րեաններն էլ արժանացան հանդիսական-ներին անվերջ ծափահարութեան։ Երկ-րորդ մասում նշանակուած էր Մաղա-թեանի «Գլուխ-կուռ» վոգելիլը, որի մէջ աչքի էին ընկնում իրենց խաղով Աղա-Մուրադի գերում պ. Մելիք-Դա-ւայեանի և Խանի գերում պ. Զիժով, Մ. Երեմիք, որ ամեն անգամ աչքի է ընկնում, այդ այն է, որ աֆիշներում գրուած է, թէ ներկայացումները բան-ուուրդ առաւարդի համար են, մինչ-դեռ մներ տեսնում ենը, որ զահլիճում աֆիշները բռնած են միւս գառակար-գի մարդիկ կամ նոյն իսկ բազմաթիւ ե-կողները, որոնք կարող են իրենց թա-րճասիրութեանը յազուրդ տալ քա-ղաքում ևս առանց նիւթական միջոց-նէրէն։

սրերը բաշտելու: Իսկ Սեփազարը բանաւորներին, ընդհանրապէս իսկապէս էֆանագլին հրեկայաշունթներ (սեղերի գլներն են՝ 5 կ.—50 կորպ.) մտնում են դուրը առմասկ շլինելու պատճառով և Խախտ ու արքունւմ յետ են գաւորում իրենց օժիտներն իրենց զանազան գլներին և աշխատել խորովին անցկացնում իրենց ազատ ժամերը: Այստեղ թաւորող կառավարիչներն ուշադրութեան ենք հրաւիրքով, որ աշխատանք ջրից առմանները մաս բանաւորներին մէջ և ապա միտներին ապա

ԳՈՇԵՉՈՒԹՅՈՒՆ.— Երեկոյան ուղիղ ժամը եօթին երկու զինուած պարտիկ մտնում են դատարանական պրիսոնա Միքայէլ Խոջայեանի տունը: Գարսիկնեւրից մէկը դռան շէմքում կանգնում է հրացանն ուղղում Խոջաեանի ամասնունն վրայ, իսկ միւսը, մտնելով տուն, պատմիրոքում է Խոջայեան ամասնիրեւն, որ իրենց ձեռքը յաճենն այդ օր իրենց ստացած երեք հազար ըրօրկին: Պրիսոնա Խոջայանը աւագակ թուրքերէն հաւատարացնում է, որ նրանք սխալուած են, իրենց մօտ այդպէս փող չկայ, եղած ժամանակն էլ ոչ թէ տանը կ'պահէ, այլ պահձարանում: Բանակցութեան ամենավատ ժամանակում զայիւն է ձեռնարկէին փեռան. իկապիտով, որ բալկի դուռը անժամանակ փակուած է, սկսում է դուռը ծծեծել, բայց տեսնելով որ բաց անող չկայ, դուռը ուժով բաց է անում, մտնում բալկի և տեսնում է երկու մարդ իմիջին ձեռքին փուշ կոտորելու երկայնի իմիջաւոր ցակատ: Նրա և այդ երկու մարդկանց միջև սկսուած է մի անհասարակ լուր, որի ժամանակ հրացանի մի հարուածով վիրաւորում է Խոջայեանի փեռան: Խոջայեանի կինը հարեաններէն իմացնելու համար կտրուող անամուտի ապակին երբ. թուրքերի

աղմուկի վրայ դուրս են փախչում և, մի քանի անգամ հյուսան արձակելով, փախչում անհետանում են գերբային իրաւորւմ: Խոշոյնանի փեսայ Յալազան թեթև վերաւորւած է ձեռքից, հիմի իրաւան ասդ պահուն հանդիպած չը: Բնէր, չարաթորմներն առանց վնաս հասցնելու չէին հեռանալ:

—Երբք պարսիկները, գիշերուայ ժամը չորսին, մտնում են նորաշէնում քընակաւոյ Փիթ գիւլաջի ծերունի Յովհաննէս Ափիկնեանի տունը։ Յովհաննէսին համ ծածի ինքնաթիւնս յետոյ, ձեռքերըն ու ոտները կապում են, իսկ կնոջն ու հարսին խտտի պատուիրում, որ ձայն չհանեն։ Ետոյ գողերը հաւաքում են տան մէջ գտնուած կապերտ, խալիչայ և այլն ու հռնանում։

ՂԱՅԱՆԻՑ.—Մօտ օրերս Ուզունիթ ա-
յա զիւղացիք իրափուռ էին Ղազարի
քաղաք և արանձնում էին այն բանի
համար, որ Սրուել ուխտատեղուն պատ-
կօտե՛նա Ղոզերի երկու տարուան հարկը,
մօտ 100 ր. իրենցից է պահանջում,
այն ինչ նրանք չէն օգտւում յիշեալ
Ղոզերից: Տարեկան 75 րուբլի էլ մա-
տաղենից քոյցացած արջիւնքն ուղարկ-
ւում կոնսիստոր: Գիւղացիք իրենց ցա-
ւի համար մարմնականն սր իշխանու-
թեան էլ զիմէն են, անպատասխան
ու անօգնական են մնացել: Ապա-
րնիցից մէկին ուղարկել են կոնսիստոր,
սրանիցից նա ևս ձեռնուռնայն է վերա-
դարձել: Կոնսիստորիան, քանի որ
տատնում է Սրուելից քոյցացած չառ ու-
քիչ արդիւնքը, միմէլ պարտաւոր չէ
հօդալ և այն մասին, որ թշուառ զիւ-
ղացիք իզուր և աւելորդ ծախսերի ու-
նեղութիւններն չեն թարկուին: Եւ իս-
կապէս ո՛ր պէտք է վճարէ ուխտատե-
ղեաց Ղոզահարկերը...

—Պաշտօնից արձակուեց Համազանյ պրիստաւը, վաւառւպետը եւ տեղափոխուեց Ղուշի։ Նոր վաւառւպետ Արեւուդէն (գերմանացի) բազմ ունեցանք տոնսերու եւ նրա մի քանի վարչապալի հմտութիւնները ճանաչելու ճանաչողները սեծ գովաւորումը են խօսում արա մասին. երանի՜ թէ իրավորութեւ տոնսերը ամենը Դայուն պէտ մի պտղոտ գործեց Համազանում, հաքցրեց, կիմաւեց, գրեց զատ քան։ Խոստանում է շատ շրջի ապագայում։ Կողերը աւելի քան խաղաղ են գտնի առայժմ։

—Համաշարհնյոց թալաններու ժամանակ աւապակներն օգնութիւն ցոյց տուող թուրք զիւղացիներէջ 13 հոգի բանտարկուեցան. նրանց գործը քննութեան յանձնուեալ, Քալանուած հայերէն շնորհ, որոնց ցուցմանբով բռնուեցած էին յիշեալ թուրքերը, այնպէս քննութիւն ցոյց տալին, որ իրենք իորից ազատ արձակուեցնիւ Ոմանք առնուեց, թէ հայերին կաշառել են, բայց աւելի հաւանական է, որ հայերէն թուրքերի բարեխաժենքի ամեն օր ուղարկուող սպառնալիքներէջ վախեցած լինին. Իւրաքանչիւր մի անպզոյշ բառ կարող էր իրենց կեանքի խնդիր լինել:

—Թալանու գիւղերու մի նոր պատկուած տղայ հրացանով սպանեց մի ուրիշ մարդու, որը նստած էր երեսով դէպի հակառակ կողմը. Գնդակը մէջէն ատել, կրօնից զուրս է թռել: Սպանուածը թողել է կինն ու որբեր պաշտնոցը աշայտացել է: Դատաւառը, որպէս առում են, կանաչի գործեր են

ՊԵՆՏԻՖԻՈՐՄԻԹ.—Դեկտ. 1-ին տեղի
ունեցած ծխականների ժողովում ընտ-
րուելին 3 տարի ժամանակով նոր հա-
շտակները և բացի դրանից, ընտ-
րուելի ձայնի մեծամասնությամբ ա.

Մաս-մաս վաճառում է վարսա-
վերների, պարֆյուրմերների և զե-
ղադրմաների մօտ:

[illegible]

1-1

Доз ценз. Тифлисы, 10-го декабря 1902 г. **Տպարանն ընկ. «Վերելիչ և Կամենսկիներ»** Типография Т-ва „Вереичевъ и Каменяхеръ“, Михайловск. пр., № 81 Телеф. № 852